

Vrede van Munster, 1648.

Bij de Vrede van Münster erkende de koning van Spanje, Filips IV, de Republiek der Nader Geünieerde Provinciën als een soevereine, vrije staat. Tachtig jaar had de krachtmeting tussen de toen machtigste staat van de christenheid en de opstandelingen in de Nederlanden geduurd. In Spanje heette het de 'Guerra de Flandes'. Vlaanderen was immers de pars pro toto waarmee Spanje de verre onbekende landen in het Noorden aanduidde. Als Holland raakte de nieuwe, onafhankelijke staat bekend, ook een pars pro toto, maar nu een voor slechts de noordelijke helft van de Nederlanden. De Vrede van Münster bevestigde de grenzen tussen de Republiek en de Koninklijke Nederlanden zoals die tijdens de oorlog waren ontstaan en die in grote lijnen overeenkomen met de huidige grens tussen Nederland en België.

De vredesonderhandelingen waren moeizaam verlopen. Telkens wanneer gedurende de tachtigjarige strijd pogingen waren gedaan om tot een vergelijk te komen tussen koning en rebellen, was dat afgeketst op de halsstarrigheid van de koning: eerst Filips II (1555-1598), daarna Filips III (1598-1621), tenslotte Filips IV (1621-1665). Zij wensten immers geen concessies te doen op het punt van de religie: de protestanten of ketters dienden te vertrekken, waarna de vorst zijn landen weer grootmoedig in zijn bezit zou ontvangen. Toch was de strijd niet alleen om de godsdienst gevoerd. De Staten van de verschillende gewesten verzetten zich bovendien tegen het vorstelijk absolutisme zoals dit door Filips II belichaamd werd: zij wensten de traditionele vormen van medezeggenschap te behouden zoals die in de middeleeuwen waren gegroeid. Bovendien moest de regering het land besturen in overeenstemming met de eigen belangen van de steden en gewesten en deze niet ondergeschikt maken aan de Europese, dynastieke politiek van het Habsburgse huis.

Het feit dat Filips IV in 1648 tot een vergelijk kwam met de opstandelingen, of beter gezegd: hun kleinkinderen, wil niet zeggen dat hij tot inkeer was gekomen. Hij moest zich uit politieke en militaire noodzaak voegen naar de wensen van de Republiek. De koning erkende de onafhankelijkheid van het (Noord-)Nederlandse grondgebied in Europa en in de Indische bezittingen. Bovendien stemde hij toe in de handhaving van de gesloten Schelde. Madrid had zelden of nooit met de belangen van Brussel rekening gehouden en offerde deze ook thans op aan haar eigen belang. Daarmee bevestigde de Vrede van Münster als het ware nog eens de gerechtvaardigheid van het fundamentele bezwaar van de vrije Nederlanden tegen het bewind van de koning.

Toch was ook voor de Republiek, die rond het midden van de zeventiende eeuw haar "Gouden Eeuw" beleefde, (Zie de Geo-politieke situatie in de 17e eeuw) de vrede een dringende noodzaak. De financiële lasten wogen loodzwaar op de begroting van de Staat. De kooplieden in de steden, dragers van de handelsnatie, ijverden al jaren voor de vrede. Tegenover zich vond zij de voorstanders van de oorlog: de predikanten en de stadhouder. De stadhouders Maurits (1585-1625) en Frederik Hendrik (1625-1647) hadden de militaire veiligheid van de Staat verzekerd:

Frankrijk

Wat de buitenlandse politiek betreft, deed zich een complicatie voor in de verhouding met Frankrijk. In 1635 hadden de Republiek en Frankrijk een verdrag van wederzijdse bijstand ondertekend, gericht tegen Spanje en de Koninklijke Nederlanden. Daarbij had de

Republiek zich verplicht geen vrede te sluiten zonder het `avis' van de Franse kroon. De Nederlanders interpreteerden dit als het horen van de `mening' van Frankrijk; de Fransen daarentegen meenden dat de Republiek geen vrede met Spanje mocht sluiten zonder de `instemming' van Frankrijk. Tot het einde toe heeft Frankrijk geprobeerd de Republiek van het sluiten van de vrede af te houden, hetzij door diplomatieke druk, hetzij door omkoping van Nederlandse gezanten. Ook na het sluiten van de vrede zetten de Fransen hun lobby voort: in de jonge, ambitieuze stadhouder Willem II (1647-1650), vonden zij een willig oor voor hervatting van de strijd tegen Spanje. Uiteindelijk heeft de financiële noodzaak de Republiek tot een eenzijdige vrede met Spanje doen besluiten.

Machtsverschuiving

Toen de Vrede officieel in de steden en gewesten van de Republiek werd afgekondigd, gebeurde dit inderdaad met feestvertoon en vreugdevuren. Toen ook Spanje de Republiek de jure erkende, kreeg deze haar plaats in het formele, politieke concert van Europa. Kwesties van préséance behoorden dan ook tot de vele discussiepunten in Münster. Sommigen kwalificeren de vredesluiting als de geboorteakte van de staat. Dat is formeel juist, mits men bedenkt dat deze akte dan tachtig jaar na de geboorte van de staat werd getekend. De facto nam de Republiek al enkele decennia een gerespecteerde plaats in op de politieke kaart van Europa. In de jaren die op de Vrede van Münster volgden, kwam voor de strijd tegen Spanje die tegen Engeland in de plaats. Tegelijkertijd verloor Spanje haar dominante positie aan Frankrijk. In 1672 zag de Republiek zich eerst overvallen door Frankrijk, Engeland en de bisschoppen van Münster en Keulen. Het was slechts aan het militaire genie van de Ruyter te danken, dat de jonge, schatrijke staat niet al binnen 25 jaar ten prooi viel aan de Europese grootmachten.

De bezwering van de vrede tussen de Nederlanden en Spanje te Münster, 15 mei 1648' (Gerard Ter Borch, Londen, The National Gallery). rechts leggen de twee Spaanse gezanten de hand op de bijbel.